

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДУ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ» МОЗ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції
з міжнародною участю, присвяченої пам'яті ректора, члена-
кореспондента НАМН України, професора Леоніда Якимовича Ковальчука

**«РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»
У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ
ОСВІТІ УКРАЇНИ»**
(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України
за допомогою відеоконференц-зв'язку)

21-22 травня 2015 року
м. Тернопіль

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2015

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

Л. В. Сливка

Івано-Франківський національний медичний університет

Актуальною проблемою у ВНЗ України постала реалізація основ кредитно-модульної системи відповідно до Закону України «Про вищу освіту», що на практиці пов'язана з процесом інтенсифікації самостійної пізнавальної діяльності студентів. Болонська декларація передбачає збільшення обсягів самостійної роботи студентів до 60 %. У зв'язку з цим в початкових планах дисциплін у розподілі годин відбулися зміни – збільшився обсяг годин самостійної роботи студента і зменшилась кількість аудиторних годин. Перед викладачами постало нове завдання – запропонувати ефективні, доступні для реалізації, цікаві форми організації самостійної роботи для студентів.

Зокрема, розподіл годин з дисципліни «Історія України» для студентів-медиків ВНЗ України з вересня 2015 р. матиме такий вигляд: 6 год. лекцій, 14 год. семінарських занять, 55 год. самостійної роботи. З огляду на це, значний обсяг навчального матеріалу студентам доведеться опрацювати самостійно.

Пропонуємо розглянути наступні форми організації самостійної роботи для студентів-медиків під час вивчення курсу «Історія України»:

1. Заповнення тематично-хронологічних таблиць з окремих тем (наприклад, «Зовнішня і внутрішня політика князів Київської Русі», «Найбільші битви Другої світової війни на теренах України»).

2. Опрацювання фрагментів історичних джерел (наприклад, «Говість минулих літ», «Руська правда», «Галицько-волинський літопис», «Березневі статті» Б. Хмельницького, «Пакти і Конституції» Української козацької держави Пилипа Орлика, «Історія Русів», «Книга буття українського народу» або «Закон Божий» М. Костомарова, чотири універсали Центральної Ради та ін.).

3. Складання історичних кросвордів (наприклад тема, «Ідея української державності у суспільно-політичному житті України наприкінці XVIII – на поч. XX ст.» укласти історич-

ний кросворд з прізвищами відомих українських громадських діячів, політиків, письменників XIX – початку XX ст.).

4. Розробка мультимедійної презентації з окремого проблемного питання (презентації на теми «Київська Русь і Степ: взаємовідносини з кочівниками», «Зруйнування Запорізької Січі», «Столиці ЗУНР», «Голодомор в Україні 1932-1933 рр. – геноцид української нації?»).

5. Опрацювання актуальних наукових статей, фрагментів монографій з різних проблем (зокрема, онлайн-публікації в науково-популярному виданні «Історична правда», наукових часописах «Український історичний журнал», «Історія України: маловідомі імена, події, факти» та ін.; монографія Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – К., 2005. та ін.).

6. Розробка і презентація наукових групових проєктів-досліджень з подальшим захистом (тема «Участь українців в Другій світовій війні», роздавши попередньо студентам кожної підгрупи завдання проєкту про участь українців у бойових формаціях в роки Другої світової війни: загони ОУН-УПА, Червона армія, радянські партизани, дивізія «Галичина», батальйони «Нахтігаль» і «Роланд»).

7. Перегляд історичних документальних та художніх фільмів з їх подальшим обговоренням на заняттях, пошуками відповідей на задалегідь поставлені запитання. Наприклад, в сервісі Ютуб (YouTube) можна переглянути унікальний цикл більше 100 документальних фільмів під загальною назвою «Невідома Україна», створений Національною кінематкою України, що охоплює майже всю історію України від неоліту до незалежності.

Цей перелік можна ще доповнювати, але важливо врахувати наступні аспекти: доступність джерел інформації для студентів і не надто великий обсяг навчального матеріалу, який студент зможе опрацювати. Разом з тим, перед викладачем постає нова проблема – спосіб контролю виконання самостійної роботи студентами.

КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ ВИКЛАДАННЯ ФІЗІОЛОГІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ

В. М. Соколенко, Л. Е. Весніна, К. Е. Юдіна

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

Вступ. Мабуть немає жодного викладача теоретичної кафедри, який би за роки педагогічної роботи не чув від студентів-стоматологів такі висловлювання: "І нащо це мені вчити. Стоматологам це – не потрібно". Тому однією із задач викладача кафедри фізіології є створення мотивації для студентів-стоматологів щодо вивчення фізіології. Цього можна досягти підготовкою нових методичних рекомендацій, оновленням бази тестових завдань, використанням комп'ютерних технологій, навчальних відеофільмів, що дозволить студентам досягти високого рівня знань з теоретичної дисципліни, необхідних для майбутньої практичної діяльності лікаря-стоматолога [1,2]. Фізіологія є дуже важливим предметом для студентів стоматологічного факультету, оскільки специфіка роботи лікарів-стоматологів потребує під час професійної оцінки профільних хворих навичок широкого клінічного мислення, що ґрунтуються на теоретичних знаннях [5]. Головні завдання курсу фізіології для студентів стома-

тологічного факультету – навчити студентів сприймати організм людини як єдине ціле, висвітлити взаємозв'язок стану ротової порожнини та інших органів і систем.

Основна частина. Об'єктом досліджень у фізіології є цілісний організм. І.П. Павлов розглядав фізіологію як основу медицини: «Точне фізіологічне знання, знайомство з функціями органів і взаємним зв'язком цих функцій, тобто гарна звичка фізіологічно думати, буде дорогоцінним посібником до чисто медичного знання, ведучи вас по ланцюгу явищ до початкового пункту» [3].

Стоматологічна фізіологія є окремим розділом фізіології людини, що розглядає, перш за все, специфічні питання участі шелепно-лицьової області в процесах травлення, захисту організму від пошкоджуючих факторів зовнішнього середовища, формування мови, а також естетичні проблеми. Та лише цими питаннями програма з фізіології для студентів стоматологів не обмежується, тому завдання викладача

адських
т.).
сременого
а Русь і
ування
Україні

ментів
ікації в
укових
Історія
графія
дерної

ектив-
інців в
ентам
нців у
ОУН-
Гали-

ожних
уками
клад,
і цикл
звою
екою
оліту

ливо
маші
ного
еред
олю

ати
зок

її є
ову
нк-
на
ом
до

гії
сті
ту
го
и.
ів
ча

Фізіології зацікавити студентів вивчати інші теми. Для цього на нашій кафедрі створено практикум для студентів-стоматологів, де перед кожним практичним заняттям наводиться обґрунтування актуальності та значення вивчення даної теми для стоматології. Так, при вивченні модуля 1 «Загальна фізіологія, фізіологія ЦНС, вищі інтегративні функції» розглядаються питання визначення збудливості нервів і м'язів щелепно-лицьової ділянки, взаємозв'язку швидкості проведення збудження по периферійних нервах та патологічних станів різної етіології. На заняттях розглядається реакція пульпи зуба на електричний подразник, що дозволяє виявити специфічну картину зміни його електробудливості за різних патологічних процесів.

М'язи щелепно-лицьової ділянки належать до групи смугастих м'язів і володіють тими ж властивостями і механізмами, що й інші скелетні м'язи. Так, наприклад, унаслідок розвитку стомлення жувальних м'язів може настати їх уповільнене розслаблення. При цьому порушується відкриття рота та акт жування їжі, її механічна обробка, дихальна і мовотворча функції порожнини рота. Поряд із великою величиною абсолютної сили жувальних м'язів є мала витривалість пародонта окремих зубів, яка залежить від індивідуального розвитку жувальної мускулатури і пародонта, їхнього функціонального стану, обумовленого віком, статтю та ін. Ураження жувальних м'язів унаслідок їх запалення або захворювання трійчастого нерва може бути причиною контрактури нижньої щелепи.

При вивченні модуля 2 «Фізіологія вісцеральних систем» розглядаються питання взаємозв'язку слизової оболонки рота з органами кровотворення. Патологічні процеси на різних ділянках слизової оболонки рота нерідко стають первинними ознаками враження кровотворної системи. Обстежуючи таких хворих, лікар повинен звернути увагу на колір слизової оболонки рота, на стан ясен, язика, мигдалин. На слизовій оболонці можуть бути багаточисленні та різні за розміром крововиливи. При тяжких ушкодженнях кровотворної системи в ротовій порожнині та на мигдаликах розвиваються некротичні зміни. Такі прояви не є специфічними, вони не характерні для окремих захворювань крові, але вказують на прихований патологічний процес в організмі. Важливо клінічне обстеження стоматологічних хворих доповнювати дослідженнями показників клінічного аналізу крові. Його результати дають інформацію про стан усього організму та нерідко допомагають пояснити симптоми, які проявляються в ротовій порожнині. Лікар повинен знати, яке саме дослідження треба провести для повноцінної діагностики, визначити об'єм та характер допустимих та необхідних втручань при лікуванні стоматологічної патології. Через слизову оболонку порожнини рота всмоктуються лікарські речовини, які можуть впливати на систему кровообігу, що необхідно враховувати лікареві-стоматологу під час проведення маніпуляцій, особливо у хворих із серцево-судинною патологією.

Знання механізмів основних етапів дихання, його регуляції, методів дослідження потрібне лікарю будь-якого фаху, а для стоматологів вивчення цього розділу може становити професійний інтерес із позиції мовотворення. Нормальна вимова з правильною і чіткою артикуляцією звуків тісно пов'язана з цілісністю зубних рядів, що повинен ураховувати лікар-стоматолог під час виконання лікувальних заходів.

Дослідження температури органів і тканин щелепно-лицьової ділянки мають певне значення в клініці, оскільки порушення термометричних показників може свідчити про зміну трофіки тканин і запальні процеси в ротовій порожнині. Термометрія зуба відіграє велику роль у розробці раціональних способів препарування зуба в режимі, за якого теплова травма емалі, дентину і пульпи була б мінімальною.

І це тільки невеликий перелік питань, розгляд яких міг би стимулювати студентів-стоматологів до вивчення фізіології під час практичних занять, де закладаються передумови для розуміння перебігу подій від норми до патології, коли наступним кроком є клініка. Істина очевидна: фізіологія асимілює досягнення багатьох наук і буде фундаментом для медицини, заснований на розумінні механізмів функцій і дисфункцій організму людини. І недооцінка ролі фізіології в становленні майбутнього лікаря-спеціаліста може мати для нього негативні наслідки.

Висновки. Таким чином, для оптимізації навчального процесу та вивчення фізіології студентами-стоматологами необхідно на кожному занятті продемонструвати зв'язок теми, що вивчається, з клінікою та можливими патологічними станами. Необхідно навчити студентів широко мислити, розглядати будь-який патологічний стан як комплексну проблему, застосовувати теоретичні знання при вирішенні ситуаційних завдань. Перш за все стоматологи, це лікарі, які повинні бути всебічно підготовлені як теоретично, так і практично. Без фундаментальних знань така підготовка просто неможлива.

Література

1. Бондаренко І. І. Пути совершенствования практической подготовки студентов / И. И. Бондаренко, Л. И. Сладкая // *Вопр. стоматол. образования.* – 2003. – № 3. – С. 25-27.
2. Мілерян В. Є. Методичні основи підготовки та проведення навчальних занять у медичних вузах : методичний посібник / В.Є. Мілерян. – К. : Вища школа, 2004. – 80 с.
3. Наточин Ю. В. Физиология и медицина // *Вестник Российской Академии Наук.* – 2004. – Т. 74, № 11. – С. 973-986.
4. Основи дидактики вищої школи на до- і післядипломній стадіях навчання лікаря-стоматолога / О. О. Тимофєєв, С. В. Вітковська, О. О. Тимофєєв, С. В. Максимча. – К. : Науковий світ, 2010. – 110 с.
5. Педорез А.П. Диагностические алгоритмы как элемент формирования клинического мышления у стоматологов / А. П. Педорез., Р. Е. Хоружая. // *Укр. стоматол. альманах.* – 2008. – № 1. – С. 10-13.

ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПІДГОТОВЦІ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР МАГІСТРІВ

Т. В. Сорокман, Г. Д. Несторак

Буковинський державний медичний університет

Вступ. Сучасна освіта стало безперервною [2]. Вивчаючи досвід розвинених країн, ми впровадили бакалаврат і магістратуру зі спеціальності «Сестринська справа». Одночасно зі структурою змінилися і навчальні плани [4]. У першому блоці стали вивчатися педагогічні дисципліни. Впровадження педагогічних дисциплін у навчальні плани

переслідувало завдання підготовки спеціалістів нового покоління [1, 3, 5]. Метою вивчення педагогіки медичними сестрами-магістрами у медичному вузі є формування основ психолого-педагогічної компетентності та розширення професійних функцій медичної сестри.